

ANA FİKRİN MEKÂN TASARIMINA AKTARILMA SÜRECİNİN İRDELENMESİ¹

Kemal SAKARYA
Çukurova Üniversitesi, Türkiye
ksakarya@cu.edu.tr
<https://orcid.org/0000-0001-7294-4981>

Tülay CANBOLAT
Çukurova Üniversitesi, Türkiye
tozdemir@cu.edu.tr
<https://orcid.org/0000-0002-3591-6575>

<i>Atf</i>	Sakarya, K. ve Canbolat, T. (2021). ANA FİKRİN MEKÂN TASARIMINA AKTARILMA SÜRECİNİN İRDELENMESİ. The Turkish Online Journal of Design Art and Communication, 11 (2), 571-593.
------------	---

ÖZ

Mekân tasarımında ana fikrin konumunun ve ana fikrin gelişim sürecinin irdelendiği bu çalışmada ana fikrin öneminin mekân tasarımı özelinde vurgulanması amaçlanmıştır. Ana fikir, tasarım sürecinin her aşamasında tasarımcıya yol gösteren, tasarımın özü olarak da tanımlanabilecek önemli bir tasarım kararıdır. Tasarım sürecinin başlangıç evresinde analizi yapılması gereken bir takım veriler bulunmaktadır. Çalışma kapsamında ana fikir bileşenleri olarak adlandırılan bu verilerden hareketle çeşitli kavramlara ulaşılmaktadır. Kavramların belirlenmesiyle birlikte tasarım problemine çözüm önerisi olarak ana fikir geliştirilmektedir. Ardından farklı yönlerde odaklanan tasarım yaklaşımları benimsenerek ana fikrin tasarıma aktarımı gerçekleştirilmektedir. Çalışmada ana fikir bileşenlerinin, tasarım yaklaşımlarının ve ana fikrin gelişim sürecinin irdelendiği kuramsal kısımlarda elde edilen verilerle ana fikrin tasarıma aktarılma süreç diyagramı adı verilen bir diyagram hazırlanmıştır. Bu diyagramın geçerliliği, Çukurova Üniversitesi İç Mimarlık Bölümü öğrencileri ile yürütülen bir alan çalışmasıyla sorgulanmıştır. Analizi yapılan uygulamalardaki tasarım süreçleri bu diyagram özelinde değerlendirilmiş, elde edilen bulgular ışığında konuyla ilgili yapılacak ileriki çalışmalarla ilgili önerilerle çalışma sonuçlandırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ana fikir, Mekân, Tasarım, Kavram, Konsept

EXAMINATION THE TRANSFERRING PROCESS OF MAIN IDEA TO SPACE DESIGN

ABSTRACT

The study, which examines the position of the main idea in interior design and the development process of the main idea, aims to emphasize the importance of the main idea in terms of the space design. The main idea is an important design decision that can be defined as the core of the design, guides the designer at every stage of the design process. There are some data that need to be analyzed at the beginning of the design process. Various notions are reached based on these data, which are called as main idea components within the scope of the study. With the determination of the notions, the main idea is developed as a solution proposal to the design problem. Subsequently, the main idea

¹ Bu çalışma yazarın Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat ve Tasarım Anasanat Dalında hazırlanan aynı başlıklı Sanatta Yeterlik tezinden üretilmiştir.

is transferred to the design by adopting design approaches focusing on different aspects. The process diagram of transferring the main idea to the design is prepared with the data obtained in the theoretical parts of the study, which main idea components, design approaches and the development process of the main idea are examined. The validity of this diagram was questioned in a field study conducted with the students of Çukurova University, Department of Interior Architecture. The design processes in the analyzed applications were evaluated in accordance with this diagram, and in the light of the findings, the study was concluded with suggestions for future studies on the subject.

Keywords: *Main idea, Space, Design, Notion, Concept*

GİRİŞ

Tasarımın bütününi oluşturan çeşitli elemanların bir düzen içerisinde bir araya getirilmesini sağlayan temel çıkış noktası ana fikir olarak tanımlanabilir. Tasarımda, hedeflerin, kavramsal düşüncelerin, içerik ve bağlamın bir araya getirilerek ifade edildiği bir yaklaşım olan ana fikir, mekân tasarımına dayanak oluşturabilecek bir düşünce olarak ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle mekân tasarım sürecinde ana fikrin, mekâna kimlik kazandırmada ve tasarım dili oluşturmada oldukça önemli bir yeri vardır. Konsept olarak da adlandırılan ancak aslında konseptin oluşmasına aracılık eden ana fikir, işleve de bağlı olarak, mekân organizasyonu, mekânı oluşturan donatı ve bileşenlerle, mekânda kullanılan malzeme, doku ve renklerle desteklenerek, tasarım dilinin bilinçli bir eyleme dönüşmesini sağlamaktadır. Tasarımın belirli bir ana fikre dayanması ve bu fikrin her tasarım elamanıyla birlikte ifade edilmesi, tasarımda bir ana fikrin varlığının ve mekânda bir dil bütünlüğünün sağlanmasını olanaklı kılmaktadır.

Tasarımcının seçtiği tasarım fikrini düşünsel bir temele dayandırmaması tasarım sürecinde yapılan önemli hataların başında gelmektedir. Bu bağlamda İç Mimarlık eğitimi alan öğrencilerin mekân tasarım sürecinde ana fikri uygulama yaklaşımları ve ana fikrin gelişim sürecinin analizi çalışmanın problemi olarak belirlenmiştir.

Yapılan literatür taramasında, iç mekân tasarımında ana fikir konusunun incelendiği çalışmalarda genellikle kavram ve konsept terimleri kullanılarak mekân tasarımındaki önemine odaklanıldığı, mevcut iç mekân uygulamalarının ele alındığı çalışmalarda ise ana fikrin genellikle tematik mekân tasarımlarıyla sınırlandırıldığı gözlemlenmiştir. Ana fikrin uygulanmış mevcut tasarımlar üzerinden irdelenmesi durumunda yalnızca sonuç ürün üzerinde söylemlerin geliştirilebileceği, ancak tasarım sürecine yönelik yeterli verilerin ortaya konulamayacağı öngörülmektedir. Bu gerekçe, ana fikrin belirlenmesi ve tasarımda ifadesi konusunun tasarım sürecinde ele alındığı bu çalışmanın yapılmasında belirleyici bir unsur olmuştur.

YÖNTEM

Çalışmada izlenen yöntemde ilk olarak kuramsal bölümler oluşturulmuş, ardından alan çalışması ile Çukurova Üniversitesi İç Mimarlık Bölümü öğrencilerinin tasarım süreçleri analiz edilmiştir. Öncelikle literatür taraması yapılarak ana fikir, kavram ve konsept tanımlanmış, birbirleriyle örtüşen ve ayrışan sınırları belirlenmeye çalışılmıştır. Daha sonra ana fikrin oluşumunda etkili olan bileşenler sınıflandırılarak tasarımcı, problem, işlev, kullanıcı, çevre ve mekân başlıkları altında uygulanmış iç mekân örnekleriyle açıklanmıştır. Ana fikrin çıkış noktalarından elde edilen kavram verileriyle zihinde oluşmaya başlayan fikrin somutlaştırılmasında kullanılan aktarım araçları örneklendirilmiştir. Çalışmanın kuramsal kısmındaki tasarım sürecinin irdelendiği bölümde, bileşenlerden elde edilen verilerle belirlenen ana fikrin tanımlanması, konseptte dönüşümü, gelişimi ve uygulanması konuları ele alınmıştır. Ana fikrin uygulanması strüktür, biçim, malzeme, renk, doğal ışık ve doku ile sınırlandırılarak 6 temel odaktaki tasarım yaklaşımları belirlenmiştir. Bu yaklaşımlardan yola çıkılarak yürütülen tasarım sürecinde ana fikrin ifade edildiği tasarım öğeleri irdelenerek çalışmanın kuramsal kısmı tamamlanmıştır.

Kuramsal bölümlerde edinilen verilerle ana fikrin tasarıma aktarılma süreci bir diyagram haline getirilmiştir. Çalışmanın analiz kısmında ise, kuramsal bölümlerde irdelenen konuların uygulamalardaki geçerliliğinin, hazırlanan diyagram kullanılarak değerlendirilebileceği bir alan çalışması yürütülmüştür. Çukurova Üniversitesi İç Mimarlık Bölümü 3. Sınıf öğrencileriyle gerçekleştirilen stüdyo uygulamasında, ana fikrin belirlenme eğilimleri, benimsenen tasarım yaklaşımları ve ana fikrin ifade edilme düzeyleri gözlemlenmiştir. Bununla birlikte uygulamalar diyagramlara dönüştürülerek ana fikrin tasarım sürecindeki gelişimi ortaya konulmuştur. Analizlerde edinilen bulgular değerlendirilerek sonuç ve öneriler bölümünün oluşturulmasıyla çalışma tamamlanmıştır.

TASARIM SÜRECİNDE ANA FİKİR, BİLEŞENLER VE AKTARIM ARAÇLARI

Tasarımcının ana fikir üretme sürecinin irdelendiği bu bölümde sırasıyla ana fikir, kavram ve konsept tanımlarına yer verilmiştir. Ana fikri tanımlayabilmek için öncelikle literatürde yer alan ana fikir, kavram ve konsept tanımları derlenmiş, ana fikirle benzer anlamlarda kullanılan kavram ve konseptin ana fikirle benzeşen ve ayrışan noktaları ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Ana fikrin oluşumunda tasarımcının veri kaynağı olan bileşenler incelenerek sınıflandırma yapılmış ve ana fikir aktarım araçlarından bahsedilmiştir.

Ana Fikir

Sözlük anlamı “bir eserin temeli olan asıl düşünce” (URL-1) olan ana fikirle ilgili farklı araştırmacılar tarafından yapılan çeşitli tanımlamalar bulunmaktadır.

Özler (1997) ana fikri “özünde tasarımı barındıran düşüncelerin bütünlüğü” olarak tanımlamış ve “farklı tasarım fikirlerinin bütünleşmesiyle ana fikre ulaşıldığını” vurgulamıştır (Özler, 1997: 34). Nielson ve Taylor (2002) ana fikrin beyin fırtınası eylemi sonucu oluştuğunu ifade etmiştir. Onlara göre “yazılı, çizili veya sözlü olarak ifade edilen tasarım fikirleri beyin fırtınası yapılarak sadeleşmektedir. Bu aşamada öne çıkan en iyi fikir, tasarım probleminin çözümünün temellerini oluşturmaktadır (Nielson & Taylor, 2002: 14). Kubba (2003) ana fikrin “tasarım sürecinin taslak aşamasında ortaya atılan tasarım fikri” olduğunu savunmaktadır. O’na göre “ana fikir şematik tasarım (taslak) evresinde oluşmakta ve süreç içerisinde gelişerek tasarıma dönüşmektedir” (Kubba, 2003: 66). Ambrose ve Harris (2010) ana fikri “potansiyel çözümler arasındaki en umut verici alternatif” olarak tanımlamaktadır. Onlara göre “tasarım sürecinin fikir bulma evresinde yapılan araştırmalara ve belirginleşen kısıtlamalara odaklanılarak ana fikir üretilebilmektedir.” (Ambrose & Harris, 2010: 20). Ballast (2010) ana fikri “eskize dökülen kabataslak fikirlerin, ardışık eylemlerle sadeleşmesi sonucu ulaşılan saf fikir” olarak ifade etmiştir. O’na göre “ham haldeki fikir, üzerinde çalışıldıkça geliştirilebilmektedir” (Ballast, 2010: 5). Wachs (2013) ana fikri tanımlarken “iç mekân ana fikrin bir yansımasıdır” ifadesini kullanmıştır. O’na göre “mekânda yer alan form, renk, malzeme, yüzeyler, ışık ve diğer detaylar bir bütün halinde fikri yansıtmaktadır” (Wachs, 2013: 101).

Bu tanımlar göz önünde bulundurulduğunda, ana fikrin, üretilen çeşitli tasarım fikirlerinin bir araya getirilerek değerlendirilmesi sonucu oluştuğu ve çözüme ulaşmada tasarımcıyı yönlendirici rol oynadığı söylenebilir.

Yapılan literatür taramasında ana fikrin kavram ve konsept gibi farklı terimlerle de ifade edildiği gözlemlenmiştir. Bu nedenle çalışma kapsamında kavram ve konsept de ana fikirden bağımsız olarak ele alınmıştır.

Kavram

Sözlük anlamı “bir nesnenin veya düşüncenin zihindeki soyut ve genel tasarımı” (Cevizci, 1999: 499) olan kavram tasarım fikrinin oluşumuna doğrudan etki etmektedir. Ülgen (2001) kavramı “genel anlamda insan zihninde anlaşılan, farklı obje ve olguların değişebilen ortak özelliklerini temsil eden bir bilgi formu” olarak tanımlamaktadır. O’na göre “kavram bir değişkendir ve bir sözcükle ifade

edilir” (Ülgen, 2001: 100). Tasarımcının zihninde de araştırmalarından elde ettiği verilere bağlı olarak çeşitli bilgi formları oluşur. Genellikle problemlere çözümler olarak düşünölen ilk fikirlerdeki “nasıl” sorusunun cevabı olan bu bilgi formları, tasarımın “nasıl bir mekân” sorusuna karşılık gelen kavramlardan oluşmaktadır. Tasarımı anlatmak için kullanılan “şeffaf”, “ferah”, “aydınlık” gibi sözcükler tasarım fikrini oluştururken tanımlanan kavramlardır. Karadüz (2004) ise kavramı, “varlıkların özelliklerini zihinde temsil eden soyut semboller” olarak tanımlamaktadır (Karadüz, 2004: 4). Tasarımcı da düşöncesini kavramlardan faydalanarak tanımlayabilmektedir.

Kelime kökeni Fransızca *concept* olan kavram, konsept ile aynı anlamda karşılık bulmasına rağmen, temel olarak tasarım fikirlerinin konseptte dönüştürölmesinde aracı rolündedir. Kavram ve konsepti, aralarındaki bu benzerlik ve farklılıklara rağmen doğru olarak özümlenebilmek için bu iki sözcüğü aynı tanımda buluşturmak daha uygun olacaktır. Buna göre bireylerin var olan gerçekliklerden kavradıkları, yaptıkları araştırmalar sonucunda öğrendikleri olgular kavramlar, bu kavramların öznel olarak yorumlanmasıyla oluşan özgün bireysel düşönceler ise konseptler olarak tanımlanabilir.

Tasarım sürecinde kavram ve konsept arasındaki bağlantı ele alındığında, tasarım sürecinin başlangıcında tasarımla ilgili kavramların analiz edildiği, konseptin ise analizi yapılan bu kavramların sentezlenerek vurgulanmasıyla oluştuğu söylenebilir.

Tasarımda kavram oluşturma, tasarım sürecinin başlangıcında elde edilen verileri düzenlemeye de yardımcı olmaktadır. Meriç (2012)’e göre “kavram oluşturma, yapılan tasarlama eyleminin belirli bir düzende gerçekleştirilmesini sağlamaktadır. Böylelikle özgün bir tasarım dili oluşabilmektedir” (Meriç, 2012: 78). Bu dil aynı zamanda tasarım ana fikri ile birlikte gelişerek tasarım bileşenlerine yansımakta ve konsepti ifade etmektedir.

Konsept

Bir tasarımın konsepti, tasarım sürecinin erken evrelerinde oluşan fikirlerden gelişen ve bu sürecin her aşamasının kontrollö olarak yürütölmesine yardımcı olan, ana fikrin tanımlanmasında ve dışavurumunda kullanılan bir konumdur.

Konsept sözcüğünün etimolojik kökeni incelendiğinde Fransızca *concept* kelimesinden dilimize yerleştiği görölmektedir. Fransızcadaki “kavram” anlamında kullanılan bu sözcük, Latince *conceptus* kelimesinden türetilmiştir (URL-2). *Conceptus* kelimesi ise “içine almak, kavramak, hamile kalmak” anlamındaki *concipere* fiilinin geçmiş zaman çekimi olmakla birlikte, tıbbi terminolojide gebelik mahsulü, döllenmeyi takiben uterus içinde gelişen embriyo ve fetüs anlamında da kullanılmaktadır (URL-3). Konsept sözcüğünün bu kökeni, konsepti zihinde oluşturulan fikirlerden gelişen öz olarak tanımlamayı mümkün kılabilir.

Smitch ve Warke (2014) konsepti “adım adım geliştirilen ve tasarım sürecinin bir getirisi olarak dikkatli bir biçimde gözden geçirilen, ele alınan ve üzerinde durulan bir nevi tasarım çekirdeği” olarak tanımlanmaktadır. Onlara göre konsept, “basit soyutlamalara dayanan ancak karmaşık tasarımlarla sonuçlanan bir süreci başlatır” (Smitch ve Warke, 2014: 26). Dodsworth ve Anderson (2011)’a göre konsept, “tasarımcı için bir referans noktasıdır. Tasarımın gelişim süreci içinde alınan tüm kararlar, mekânın görünüş ve atmosferini tanımlayan ögeler bu ilk temel konseptte göre kontrol edilebilir” (Dodsworth ve Anderson, 2011: 40). Bradley (2010) ise konsepti, “tasarımın arka planında yer alan ve tasarımcının tüm tercihleri için bir çatı oluşturun fikir” olarak ifade etmiştir. O’na göre “iyi bir tasarımın başlangıç noktasında konsept yer alır ve tasarımdaki bir problemin çözümünde tasarımcıya yol göstererek tasarım kararları için yönlendirme yapar” (Bradley, 2010: 4).

Literatürde yer alan konsept tanımlarının genel olarak; çıkış noktası, referans kaynağı ve tasarımın arkasındaki fikirler olarak yapıldığı gözlemlenmiştir. Çalışma kapsamında ise tasarım için oluşturulan

fikirlerin sentezi olarak kabul edilmiştir. Üretilen bir ana fikir doğrultusunda yürütülen tasarım sürecinde, ana fikir vurgulanması ve dışavurumuyla tasarım konseptine dönüşmektedir.

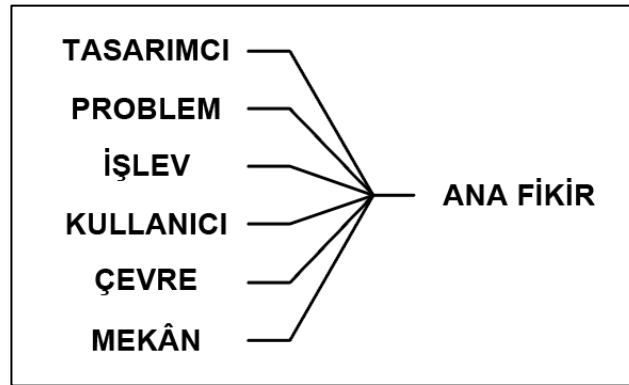
Ana Fikir Bileşenleri

Mevcut bir tasarım problemine çözüm üretmek üzere tasarım sürecinde incelenmesi gereken farklı tasarım verileri bulunmaktadır. Tasarım sürecinin başlangıç evresinde çözümü beklenen tasarım problemine yoğunlaşan tasarımcının, bir tasarım fikri ortaya koyabilmesi için öncelikle tasarım problemiyle ilgili mevcut verileri elde etmesi gerekmektedir. Tasarımcının zihninde ana fikrin oluşması ve tasarıma yön verebilecek düzeyde olgunlaşabilmesi için elde edilen veriler sistematik bir şekilde değerlendirilmelidir. Dolayısıyla ana fikir oluşturmada doğrudan faydalanılan veya ana fikrin oluşmasında dolaylı olarak rol oynayan farklı bileşenlerin varlığından söz etmek mümkündür.

Yapılan literatür taramasında, ana fikrin oluşumuna etki eden bileşenlerin tasarım araştırmalarında farklı başlıklar altında sınıflandırıldığı gözlenmiştir.

Gürer (1976)'e göre "tasarımın oluşmasında payı olan sayısız etkenler, iki büyük bileşke halinde etkilerini sürdürürler". Gürer yaptığı bu tanımda, tasarım fikrini oluşturan etkenleri iki grupta toplamıştır. Bu bileşkelere ilki, tasarımcının niteliği ve yaratıcılığında gelen etkenler, ikincisi ise tasarımcının dışında kalan etkenlerdir (Gürer, 1976: 49). Uraz (1990) ise kavramsal altyapının oluşturduğu tasarım içeriğini iki grupta açıklamaktadır. Birinci grupta; işverenin, kullanıcının ve yönetmeliklerin amaçları, ikinci grupta ise tasarımcı deneyimleri, beklentileri, inançları ve dünya görüşü yer almaktadır. Tasarımın yer alacağı yapay ve doğal çevrenin fiziksel, sosyal ve psikolojik özellikleri, yapımda kullanılacak malzeme, teknoloji ve ürünün yerine getireceği işlevler gibi problemler, tasarımın özünü oluşturabileceği gibi, tasarımcının kültürel birikimi, kurma sistemi ve düşünce yapısı da tasarlama ürününü etkilemekte ve gelişimini sağlayabilmektedir (Uraz, 1990: 39). Tschumi (2005) ana fikir bileşenlerini bağlam ve içerikle sınırlandırmıştır. Tschumi'nin sınıflandırmasında "bağlam" olarak tasarımın yer aldığı çevreye ait tüm özellik ve koşullar, "içerik" olarak ise tasarım programı ve konu yer almaktadır (Tschumi, 2005: 637). Bilir (2012) ana fikir bileşenlerini "mekân tasarımındaki kavram verileri" olarak tanımlamış ve tasarım problemleri ve tasarımcının yarattığı problemler olmak üzere ikiye ayırmıştır. (Bilir, 2012: 37). Varol (2014) da benzer şekilde ana fikir bileşenlerini "kavram verileri" olarak tanımlamış, kullanıcıya bağlı veriler ve iç mimara bağlı veriler olarak iki başlık altında incelemiştir (Varol, 2014: 53). Erman & Yılmaz (2017) ise ana fikir oluşturmada yararlanılan tasarım iç ve dış verilerini "konsept bileşenleri" olarak ifade etmiş ve bu bileşenleri problem, bağlam ve tasarımcı olarak belirlemiştir (Erman & Yılmaz, 2017: 101).

Literatürde yer alan çalışmalar ışığında, iç mekân tasarım sürecinde ana fikrin oluşumuna etki eden bileşenler; tasarımcı, problem, işlev, kullanıcı, çevre ve mekân olarak belirlenerek çalışma kapsamına dâhil edilmiştir (Şekil 1).

Şekil 1. Tasarımda ana fikir bileşenleri

- Tasarımcı, kişisel özelliklerini, deneyimlerini ve geliştirdiği mimari üslubunu ana fikir oluşturmada kavram verisi olarak kullanabilmektedir.
- Tasarımcıdan çözümü beklenen problem, tasarımın kapsamı ve niteliği göz önünde bulundurulduğunda, ihtiyaç programındaki gereklilik ve kısıtlamalar öne çıkarılarak fikirlerin ortaya çıkmasını sağlayabilmektedir. Problem kaynaklı kavram verileri ihtiyaç programından elde edilebileceği gibi, süreç içerisinde ortaya çıkabilecek yeni problemlerden de belirlenebilmektedir.
- Mekânda işlev kaynaklı veriler ana fikrin oluşumunda tasarımcıya yol gösterebilmektedir. Mekânın işlevine göre kullanıcıya sunulan ürün ve hizmetlerin niteliklerinden faydalanarak, ana fikrin kavramsal altyapısı desteklenebilmektedir.
- Kullanıcı kaynaklı verilere; kullanıcının tasarımdan beklentileri, gereksinimleri, mekânı kullanım amacı ve mekânı kullanırken sergilediği davranışları örnek verilebilir. Bu veriler ana fikrin oluşumunda etkin rol üstlenebilmektedir.
- Doğal veya yapılı çevre, tasarım probleminin sebebi olabileceği gibi, problemin çözümünü de bünyesinde barındırabilmektedir. Kırsal çevrede yer alacak bir yapının tasarımında iklim, yönelim, manzara, coğrafya, bitki örtüsü ve doğal oluşumlar tasarımcıya kavram üretmede yardımcı olabilmektedir. Benzer şekilde yapılı çevrede yer alacak bir yapıda doğal ve yapay silüetler, komşuluk ilişkileri, çevre yapılarla ilişkiler, sokak-koridor gibi yaya-arac akslarıyla bağlantılar gibi verilerden yararlanılabilmektedir.
- Mekân, bünyesinde barındırdığı öğelerle tasarımcıya ana fikir oluşturma konusunda ipuçları verebilmektedir. Tasarımcıyı kısıtlayacak veya yönlendirecek cephe düzeni, taşıyıcı sistemi, kat yüksekliği, döşeme açıklığı gibi mekânsal veriler analiz edilerek ana fikre ulaşılabilmektedir.

Ana Fikir Aktarım Araçları

Tasarım fikri, bileşen verilerinin analizleri yapılırken başlangıçta zihinsel bir eylemle oluşmaktadır. Dodsworth (2012) “fikrin zayıf ve güçlü yönlerini değerlendirerek uygun tasarım çözümüne ulaşmak için fikrin gelişmesini sağlamak gerekir” şeklinde belirterek fikrin gelişiminin önemini vurgulamaktadır (Dodsworth, 2012: 80). Fikirlerin ifadesi için çeşitli aktarım araçları bulunmaktadır. Tasarım fikirlerinin tasarımcının zihninden dışavurumunu sağlamakta kullanılan araçlar; başlangıçta oluşan ilk fikirleri tarif eden eskizler, sonrasında yeni alternatif arayışlarını düzenleyen, belirlenen kavramları tasarım ana fikrine yönlendiren ve tasarım ön kararları arasında ilişki kurulabilmesini sağlayan diyagramlar, çeşitli tasarım fikirlerinin yazılı olarak ifade edildiği konsept paftaları, ana fikrin üçüncü boyuta aktarıldığı çalışma maketleri ve iç mekân atmosferine yönelik somut kararların vurgulandığı malzeme kutuları ile örneklenebilir.

Eskizler anlamsal, işlevsel veya biçimsel kavramların gelişim amacıyla ilk kez dışarıya aktarıldığı arayış görselleridir. Zihinde üretilen kavramların biçimlenmesini sağlayan adımların ilk kez görünür hale gelişi, eskizlerle sağlanmaktadır. Eskiz, düşünülen kavramın somutlaştırılması olarak görülebileceği gibi, aynı zamanda düşünme eylemini beyinle eş zamanlı olarak gerçekleştirmeyi de sağlayan bir araçtır (Bilir, 2012: 93).

Ana fikir diyagramı ise eskiz ile bulunan tasarım fikrinin somut bir biçimde ifade edilmesinde kullanılan iki veya üç boyutlu grafik anlatımlardır. Tasarım ana fikri plan, kesit veya cephe şeklinde iki boyutlu anlatılabileceği gibi perspektif şeklinde üç boyutlu olarak da ifade edilebilmektedir. Diyagramlarda ölçekten çok oranlar ve ilişkiler önemlidir. Tasarım öğelerinin mekândaki yerleşimi ile ilgili kararları ifade etmekte kullanılır ve gerektiğinde basit göstergeler ve sözlü ifadelerle desteklenebilir.

Konsept paftası, tasarım sürecinin başlangıcında yapılan analizleri gösteren çizimlerin, ana fikrini belirlerken kullanılan kavramların, ana fikrin tanımında kullanılan cümlelerin yer aldığı bir sunum yöntemidir ve diyagramlarla desteklenerek hazırlanmaktadır.

Tasarımcı olmayan bireylerin dahi kolaylıkla anlayabildiği bir temsil yöntemi olan maket, tasarım fikrini üç boyutlu olarak kolay bir biçimde ifade edebilmeyi sağlamaktadır. Fikrin geliştirilmesi aşamasında maketler revize edilebilmeli, tasarımcının denemeler yaparak sonuca ulaşmasına yardımcı olmalıdır. Dolayısıyla ana fikir maketlerinde önemli olan temiz bitişler değil, mekânın ruhunu ve tasarım fikrini yansıtabilmesi, böylece algılanmaya çalışılan mekânla ilgili bir gerçeklik üretilebilmesidir.

Tasarımcının mekâna dair yaklaşımını tarifleyen, aynı zamanda iç mekân atmosferinin somut bir biçimde ifade edilebilmesini sağlayan malzeme kutuları ise bir başka ana fikir aktarım aracıdır. Malzeme ve renkler çizimlerle ifade edilebilse dahi, dokunun ifade edilebilmesi her zaman mümkün olmadığından malzeme kutuları, diğer ana fikir aktarım araçlarının tamamlayıcısı niteliğindedir.

MEKÂN TASARIMINDA ANA FİKRİN GELİŞİMİ

Çalışma kapsamında tasarımcı, problem, işlev, kullanıcı, çevre ve mekân olarak belirlenen ana fikir bileşenleri, tasarım ana fikrinin oluşmasında önemli rol oynamaktadır. Tasarımcı, problemin çözümü için ana fikir bileşenlerinden birini veya birkaçını ele alarak tasarım sürecine başlamaktadır. Ana fikrin tasarım sürecindeki konumunun irdelendiği bu bölümde sırasıyla, ana fikrin tanımlanması, ana fikrin konseptte dönüşümü, ana fikrin ifadesinde tasarım yaklaşımları, tasarım sürecinde ana fikrin tutarlılığı, gelişimi ve uygulanması konularına değinilmiştir.

Ana Fikrin Tanımlanması

Tasarımcı, tasarım problemiyle ilgili verilerin analiz sürecinde, kararlarını yönlendirebilecek kavramları belirlemektedir. Bu kavramlardan yola çıkılarak oluşturulan ana fikrin net bir biçimde tanımlanabilmesi gerekmektedir. Genellikle tasarımın öne çıkan bir özelliğini işaret eden tanımlamada, mekânın niteliğine odaklanılmaktadır. Ana fikir tanımında mekânın “nasıl” bir mekân olduğu yalın bir cümle ile ifade edilmektedir. Dolayısıyla ana fikrin tanımının, “nasıl bir mekân” sorusuna yanıt verdiğinden söz edilebilir. Diğer taraftan, mekânın fiziksel niteliğiyle birlikte anlamsal niteliği de ana fikir tanımında yer alabilmektedir. Yapılan tanıma göre tasarımcının hedeflediği iç mekân atmosferi, kullanıcıya verilmek istenen mesajlar ve kullanıcı üzerinde bırakılmak istenen duygusal tepkiler hakkında ipuçları ana fikir tanımıyla verilebilmektedir.

Duygusal tepkiler olarak bahsedilen kavram iç mekânın bir sıfatla tanımlanabilecek niteliğidir. Bechtel (1975)’e göre, “mekânların kullanıcılar tarafından nasıl algılandığı sıfatlarla gösterilebilmektedir” (Bechtel, 1970: 50). Mimari çevreleri derecelendirmek için Kasmir (1970)’ın sıfat çiftleri listesini kullanan Bechtel, “mekânların kullanıcılarda farklı etkiler oluşturduğunu” ifade ederek sıfat çiftlerinden oluşan bir ölçek geliştirmiştir. Bu ölçek kullanılarak yapılan araştırmalarda mimari mekânların kullanıcılar üzerindeki duygusal tepkileri matematiksel olarak ölçülebilmektedir. Dolayısıyla sıfatların kullanılmasıyla yapılan tanımların ana fikri daha güçlü bir biçimde ifade edebileceğinden bahsetmek mümkündür.

Ana Fikrin Konseptte Dönüşümü

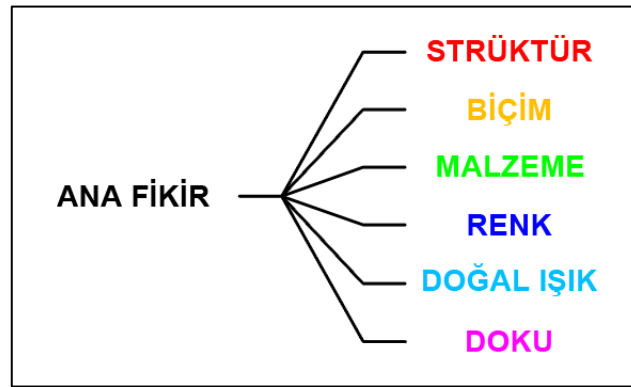
Tasarım ana fikrinin tanımlanmasının ardından, ana fikrin dışı vurumu gerçekleştirilmektedir. Ana fikrin tanımlanmasıyla birlikte tasarımcı, fikrini kullanıcıya sunmaya başlamaktadır. Bu noktada bazı tasarımcılar ana fikri vurgulamak ve anlatımı desteklemek için ana fikri tasarım konseptine dönüştürmeyi tercih edebilmektedir. Ancak tasarım ana fikrinin her zaman konseptte dönüştürüldüğünden bahsetmek doğru değildir. Bazı tasarımcılar, tasarım konseptini bir gereklilik olarak görürken, bazı tasarımcılar ise konsept eksikliğini kabul edebilmektedir. Her durumda ana fikirde ve ana fikrin konseptte dönüşümünde kuvvetli bir gerekenin olması gerekmektedir.

Tasarım konsepti sözlü veya yazılı biçimde ifade edilebilmektedir. Konseptin ifadesinde; tasarım ana fikrindeki veya ana fikrin tasarıma dönüşümündeki çarpıcı noktalar, sloganlar, eylemler, kullanıcıda harekete geçirilecek duygular gibi sözcükler kullanılabilir.

Ana Fikrin İfadesinde Tasarım Yaklaşımları

Tasarım sürecinin başlangıcında yapılan analizlerle birlikte ana fikir oluşmaya başlamaktadır. Tasarımcı bu evrede tasarım verilerinin analizini yaparken, bir yandan da ana fikrin tasarıma nasıl yansıtılacağını düşünmeye başlamaktadır. Tasarımcılar, projeleri için geliştirdikleri ana fikirleri birbirlerinden farklı yaklaşımlarla tasarıma dönüştürebilmektedir. Makstutis (2018)'e göre "her proje bir fikirle başlar ancak projelerin birbirlerinden farklılaşması, tasarımcının bu fikri nasıl ele aldığından ve fikri ifade etmedeki yaklaşım farklılıklarından kaynaklanmaktadır" (Makstutis, 2018: 63).

Çalışma kapsamında ana fikrin tasarımda fiziksel olarak ifade edilebildiği 6 farklı tasarım yaklaşımı belirlenmiştir. Ana fikir, strüktür, biçim, malzeme, renk, doğal ışık ve doku odaklı yaklaşımlarla ele alınarak ifade edilebilmektedir (Şekil 2).

Şekil 2. Ana fikrin ifadesinde tasarım yaklaşımları

Strüktür Odaklı Tasarım Yaklaşımı

Strüktürü öne çıkarmak veya gizlemek gibi kaygılar ana fikre bağlı olarak tasarım kararlarına dönüştürülebilir. Ana fikrin strüktür kurgusu ile ifade edilmesi durumunda, tasarımcının strüktür odaklı bir yaklaşım benimsediğinden bahsedilebilir. Kilmer & Kilmer (2014)'e göre "strüktür odaklı tasarımda fikir, sonuç üründe somut olarak ifade edilebilmektedir. Bu şekilde yapılan tasarımlarda, strüktür başlı başına tasarımın ayrılmaz bir parçasıdır" (Kilmer & Kilmer, 2014: 107). Tasarımcı, projesi için geliştirdiği ana fikre uygun bir strüktür kurgulayabilmektedir. Bununla birlikte yapının mevcut strüktürünü kullanarak da ana fikri ifade edebilecek tasarım kararları alınabilmektedir.

Sebastian Irrazaval, 2012 yılında Şili'de tamamladığı *Caterpillar House* projesinde tasarım ana fikrini strüktür odaklı bir yaklaşımla ele almıştır. Tasarım ana fikri, "araziye adapte olan bir yapı" olarak tanımlanmaktadır. Andres dağı yamaçlarında konumlanan yapının strüktür tasarımı, eğimli arazideki kot farklılıklarına uygun olarak konteynerleri bükerek ve iç içe geçirerek kurgulanmıştır (Şekil 3).

Şekil 3. Caterpillar House projesinin ana fikir diyagramı ve perspektifi
Kaynak: URL-4

Biçim Odaklı Tasarım Yaklaşımı

Tasarım ana fikri, mekânda kurgulanan biçimlerle de ifade edilebilmektedir. Koçkan Özyıldız (2018)'e göre "fikirlerin kavramsal arka planı zihinde yapılanmasına rağmen, biçimsel olarak somutlaştırılmadığı sürece tasarıma ilişkin düşüncenin varlığından söz etmek mümkün olmamaktadır. Bu nedenle biçim, tasarım düşüncesini temsil eden bir araçtır (Koçkan Özyıldız, 2018: 79). Tasarım için kurgulanan ana fikrin biçim özelinde verilen kararlarla tasarıma aktarılması durumunda tasarımcının biçim odaklı bir yaklaşımı benimsediğinden bahsetmek mümkündür.

Autoban Mimarlık, 2014 yılında Azerbaycan'da tamamladığı *Haydar Aliyev Uluslararası Hava Limanı* Terminali projesinde tasarım ana fikrini biçim odaklı bir yaklaşımla ele almıştır. Terminal içinde farklı yükseklik algıları yaratarak monotonluğu kırmak ve havalimanının geniş iç mekân boyutlarını insan ölçeğine yakınlaştırmak amacıyla koza adını verdikleri biçimler tasarlanmıştır (Şekil 4).

Şekil 4. Haydar Aliyev Terminali projesinin iç mekân fotoğrafları
Kaynak: URL-5

Malzeme Odaklı Tasarım Yaklaşımı

Tasarım verilerinin analizi, tasarımcıyı ana fikrin ifadesi konusunda malzeme özelinde kararlar almaya yönlendirebilmektedir. Malzeme kullanımı ile kullanıcılar üzerinde etki bırakmak, böylece tasarım ana fikrini iç mekânda ifade etmek mümkün olabilmektedir. Bu noktada ana fikir, tasarımcıya malzeme seçimi konusunda yön verebilmektedir. Uygun malzeme kullanımı ile hedeflenen iç mekân atmosferine ve kullanıcı üzerinde bırakılmak istenen etkilere ulaşmak mümkündür.

i29 Interior Architects, 2011 yılında Hollanda’da tamamladığı *Tribal DDB Office* projesinde tasarım ana fikrini malzeme odaklı bir yaklaşımla ele almıştır. Tasarımcı, ana fikrini “sıkı çalışan insanlar için yumuşak bir iç mekân” olarak tanımlamaktadır. Tasarım ana fikrini malzeme ile ifade etme yaklaşımı, ana fikir tanımında malzemelerin nitelik zıtlığını çağrıştıran sıfatları kullanmaya yönlendirmiştir. İç mekân, duvarlarla sınırlandırılmayan çalışma yüzeylerinin yer aldığı açık ofisler şeklinde düzenlenmiştir. Tasarımcı açık ofis mekânlarında çok sayıda kullanıcının çalıştığını göz önünde bulundurarak mekân akustiğini tasarımın odağına almıştır. Hem akustik sağlayacak, hem de ana fikir tanımını karşılayacak bir malzeme arayışı, tasarımcıyı keçe kullanmaya yönlendirmiştir (Şekil 5).

Şekil 5. *Tribal DDB Office* projesinin iç mekân fotoğrafları
Kaynak: URL-6

Renk Odaklı Tasarım Yaklaşımı

Tasarımcı, ana fikrini iç mekândaki renk kullanımı ile ifade edebilmektedir. Hedeflenen mekân atmosferine uygun renk tercihlerinin, kullanılan renklerin niteliklerinin veya renk kullanım yöntem ve gerekçelerinin tasarım ana fikriyle bağdaştırılması durumunda tasarımcının, ana fikrin ifadesinde renk odaklı bir yaklaşımı benimsediği söylenebilir. Renkler, tasarımcının amaçları doğrultusunda kullanıldığında mekân dinamiğini etkileyebilmektedir. Bununla birlikte renklerin tür, değer ve doymuşluklarına göre bir arada kullanılarak mekânın olduğundan daha dar, daha geniş, daha yüksek veya daha alçak olarak algılatılabilmesi mümkündür. Ayrıca mekânda oluşturulan renk paleti, iç mekân atmosferine de katkı sunmaktadır.

Fortunen AS, 2015 yılında Norveç’te tamamladığı *Bonsmoen Primary School* projesinde tasarım ana fikrini renk odaklı bir yaklaşımla ele almıştır. Okulun bulunduğu doğal çevreyi gözlemleyen tasarımcı, yılın büyük bölümünde karlarla kaplı olan arazide öğrencilerin ağırlıklı olarak beyaz rengi görebildiğini ifade etmektedir. Tasarımcının bu gözlemi, tasarım ana fikrini “renklerin öne çıkarıldığı bir mekân” olarak belirlemeye yönlendirmiştir (Şekil 6).

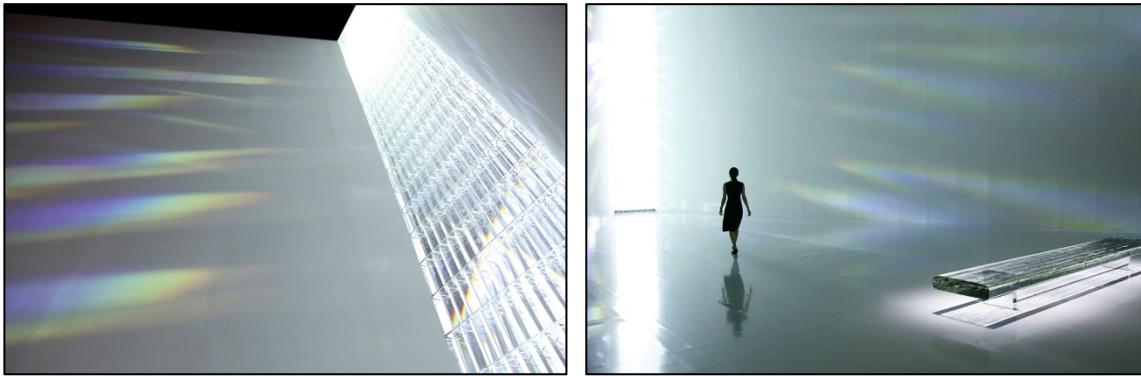

Şekil 6. *Bonsmoen Primary School* projesinin cephe ve iç mekân fotoğrafları
Kaynak: URL-7

Doğal Işık Odaklı Tasarım Yaklaşımı

Bazı tasarımcılar yapılarında doğal ışığın kullanımına önem vermektedir. McCarter (2005)'in aktarımıyla mimar Louis Kahn, mimaride doğal ışığın önemini “mimarlık yapının ışığı almak için büküldüğü yerde başlar” şeklinde vurgulamıştır (McCarter, 2005: 343). Mekândaki biçimler, yüzeyler ve renkler ışık sayesinde görünmektedir. Spankie (2012) bu durumu “mekânlar içerisine gün ışığı girdiğinde hayat bulmaktadır” şeklinde ifade etmektedir (Spankie, 2012: 122). Doğal ışığın iç mekânda oluşturduğu atmosfer ve doğal ışıktan elde edilen renk tayfı, tasarımcı tarafından ana fikrin ifadesinde kullanılabilir.

Tokuji Yoshioka, 2010 yılında Tokyo, Japonya’da tamamladığı *Rainbow Church* projesinde tasarım ana fikrini doğal ışık odaklı bir yaklaşımla ele almıştır. Tasarımında kiliselerdeki vitray camlarından yansıyan renkli ışıklara modern bir yorum getirmiştir. Kilise cephesinin şeffaf bölümünde vitray kullanmadan da renklerin elde edilebileceğini öngörmüştür. Beyaz ışığın prizmada kırılmasıyla oluşan optik renkleri tasarımında odak noktası olarak ele almış ve elde edeceği ışık tayfıyla kilise mekânında “mucizevi” bir atmosfer oluşturmayı amaçlamıştır. Tasarımcı, karanlık iç mekâna tek bir yüzeyden giren yoğun ışık huzmesiyle, kilise mekânındaki “tanrısallığı” tasvir etmektedir. Ayrıca “gökkuşağının renkleri” olarak tanımladığı optik renklerin zemin ve duvarlara farklı açılarla yansımakta ve renk geçişleri oluşturmaktadır. Böylece hedeflenen “mucizevi” iç mekân atmosferine ulaşılabilmektedir (Şekil 7).

Şekil 7. *Rainbow Church* projesinin iç mekân fotoğrafları
Kaynak: URL-8

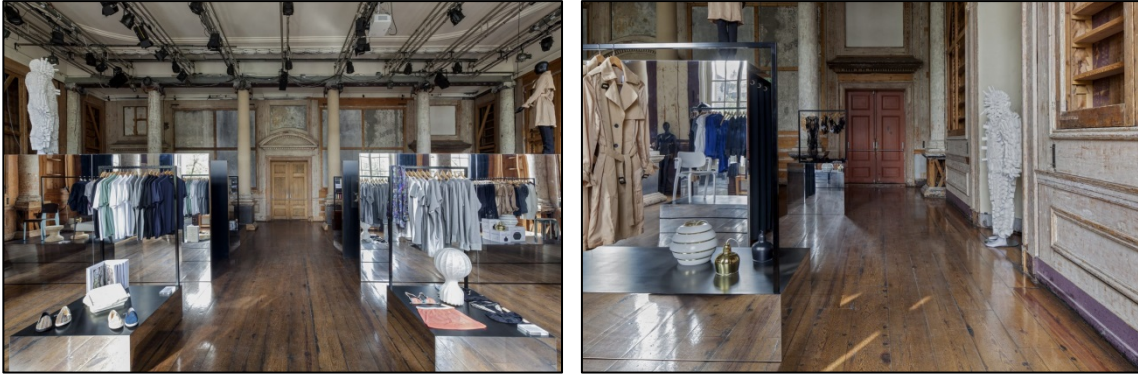
Doku Odaklı Tasarım Yaklaşımı

Tasarım ana fikrinin, öncelikli olarak doku kullanımı ile mekâna aktarılması durumunda, tasarımcının ana fikrin ifadesinde doku odaklı bir yaklaşımı benimsediği söylenebilir. Her mekân, kendi

atmosferini oluşturan dokularla algılanmaktadır. Spankie (2012)'ye göre "görerek olduğu kadar, dokunmayla ve kokuyla algılanan dokuların iç mekân atmosferine etkileri oldukça güçlüdür" (Spankie, 2012: 136). Her mekân, kendi atmosferini oluşturan dokularla algılanmaktadır. Örneğin tarihi geçmişini olan bir mekânda, yaşanmışlığın getirdiği bazı dokular bulunmaktadır. Bu mekân yeniden tasarlanacağı zaman, mevcut dokulara nasıl müdahale edileceğinin kararının tasarım ana fikrine uygun olarak verilmesi gerekmektedir. Coles & House (2012)'a göre "bazı durumlarda tarihsel mirasın korunması uygunken, bazılarında ise zaman içinde oluşmuş birikimi temizlemek daha doğrudur" (Coles & House, 2012: 81).

i29 Interior Architects, 2014 yılında Amsterdam, Hollanda'da tamamladığı *Frame Store* projesinde tasarım ana fikrini doku odaklı bir yaklaşımla ele almıştır. "Mevcut yapıya saygı duyan bir iç mekân" olarak tanımlanan ana fikre göre "binanın yaşlanırken edindiği tüm dokular" korunmuştur. 18. Yüzyılda Amstredam'da inşa edilen *Felix Meritis Residence* isimli binada tasarlanan *Frame Store* projesinde tasarımcı iç mekân için yapıdan bağımsız yeni dokular kullanmak yerine yapı yüzeylerinde bulunan orijinal dokuları vurgulamıştır. (Şekil 8).

Şekil 8. *Frame Store* projesinin iç mekân fotoğrafları
Kaynak: URL-9

Tasarım Sürecinde Ana Fikrin Tutarlılığı

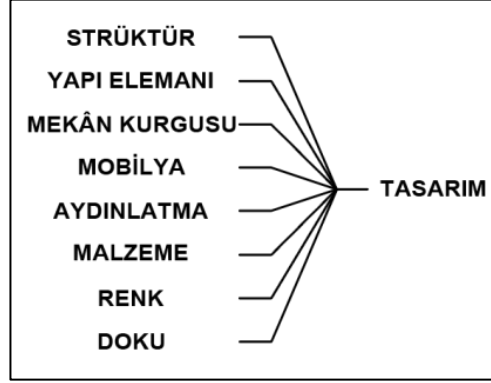
Tasarım süreci boyunca tasarımcının aldığı her kararın, yaptığı her seçimin ana fikirle ilişkili olması, tasarım sürecinde ana fikrin tutarlı olarak ele alındığını göstermektedir. Ana fikrin tasarım sürecine kılavuzluk edebilmesi ve tasarımcıyı karşılaştığı problemlerin çözümünde yönlendirebilmesi için nitelikli ve net olarak tanımlanmış bir ana fikir gerekmektedir. Tasarım verilerinin analiziyle geliştirilen nitelikli bir ana fikir, tasarımcıya süreç boyunca tutarlılık konusunda yardımcı olacaktır.

Tasarım Sürecinde Ana Fikrin Gelişimi

Ana fikrin belirlenmesiyle başlayan tasarım süreci, ana fikrin gelişimiyle birlikte sonuç ürün ortaya çıkana kadar devam etmektedir. Tasarımcı, karşılaştığı problemlerde ana fikrini kılavuz olarak kullanarak tasarımını geliştirmektedir. Başlangıçta tasarımcının zihninde soyut bir düşünce olan ana fikir, süreç boyunca gelişerek tasarıma dönüşmektedir. Ana fikrin bulunmasıyla, fikir arayışından tasarlama aşamasına evrilen süreç, aynı zamanda ana fikrin sorgulanarak geliştiği yeni bir aşamayı beraberinde getirmektedir. Tasarımcı tek bir ana fikir bulmak ve bu ana fikre koşulsuz bağlanmak hatasına düşmemelidir. Her fikrin tasarımcıyı sonuca ulaşmada yeterli olamayabileceği ve gerektiğinde geliştirilemeyen fikirlerin değiştirilmesi gerektiği unutulmamalıdır. Güçlü bir ana fikir, süreç sonunda tamamlanan tasarımın niteliğini de etkilemektedir. Başlangıçta yeterince etkinmiş gibi görünmeyen fikirler, uygun gerekçelerle desteklenerek geliştirildiğinde mekân tasarımının niteliğini de arttırmaktadır.

Tasarım Sürecinde Ana Fikrin Uygulanması

Tasarımda ana fikrin varlığından bahsedilebilmesi için, ana fikrin mekân kurgusundan veya mekân atmosferinden algılanabilecek düzeyde uygulanmış olması gerekmektedir. İç mekân tasarımında yeterince ifade edilemeyen, diğer bir deyişle uygulanmamış bir ana fikrin kullanıcı tarafından algılanabilmesi ve amacına ulaşabilmesi mümkün değildir. Tasarım programının içeriğine göre belirlenen çeşitli tasarım öğeleri üzerinde ana fikre uygun tasarım kararlarının verilmesiyle, nitelikli bir mekân tasarımına ulaşılabilmektedir (Şekil 9).

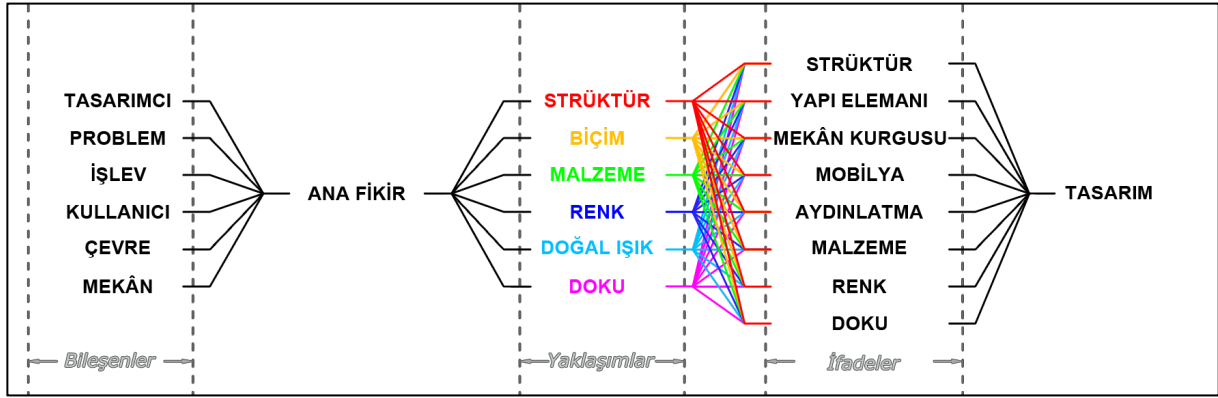

Şekil 9. Ana fikrin ifade edilebileceği öğeler

Ana fikrin ifade edildiği öğelerin sayısının artması, tasarımın niteliğini arttırmakla birlikte tasarımda dil birliğinin sağlanmasına da katkı sunmaktadır. Bununla birlikte fikrin ardındaki gerekçe, tasarım ana fikrinin iç mekânda uygulanma düzeyini de arttırmaktadır. Tasarımcının kullanıcılara vermek istediği mesajların iletilmesi veya hedeflediği iç mekân atmosferinin sağlanabilmesi, ana fikrin uygulanabilmesine bağlıdır. Ana fikre uygun olarak verilen tasarım kararlarıyla kurgulanmış mekânlarda ana fikir, kullanıcı tarafından hem fiziki hem de soyut anlamda rahatlıkla algılanabilmektedir.

ANA FİKRİN TASARIMA AKTARILMA SÜREÇ DİYAGRAMI

Çalışma kapsamında yürütülen alan çalışmasındaki uygulamalar özelinde irdelenen tüm süreç grafiğe dönüştürülerek ana fikrin mekân tasarımına aktarılmasında kullanılacak bir diyagram hazırlanmıştır. Tasarımcının ana fikri oluştururken yararlandığı bileşen, ana fikri ele alırken benimsediği tasarım yaklaşımı ve tasarımda ana fikrin ifade edildiği öğeler birbirlerine bağlandığında ana fikrin tasarıma aktarılma süreci, diyagramdan net bir biçimde okunabilmektedir. Diyagramın bileşenler kısmında, çalışmanın üçüncü bölümünde irdelenen ana fikir bileşenleri yer almaktadır. Yaklaşımlar kısmı, dördüncü bölümde yer alan tasarım yaklaşımları ile oluşturulmuştur. İfadeler kısmı ise, ana fikrin ifade edildiği öğelerden oluşmaktadır. Öğeler belirlenirken, ana fikre bağlı olarak mekân atmosferi oluşumuna doğrudan etki eden öğeler dikkate alınmıştır (Şekil 10).

Şekil 10. Ana fikrin tasarıma aktarılma süreç diyagramı

ALAN ÇALIŞMASI

Tasarım stüdyosunda yürütülen alan çalışmasının amacı iki önemli temele oturtulmuştur. Bunlardan ilki tasarım sürecinde ana fikrin oluşumu ve gelişimini incelemek, ikincisi ise ana fikrin yapı ve mekân tasarımında ifade edilmesinde öğrenci yaklaşımlarını sorgulamaktır. Bununla birlikte alan çalışması kapsamında İç Mimarlık öğrencilerinin aynı tasarım problemi için geliştirdikleri ana fikre yönelik farklı tasarım yaklaşımları ve süreç içerisinde geliştirdikleri öznel yöntemlerini gözlemlemek hedeflenmiştir. Belirtilen amaçlar doğrultusunda planlanan alan çalışması, Çukurova Üniversitesi İç Mimarlık Bölümü'nde 2018-2019 Güz Yarıyılı üçüncü sınıftaki İÇM 301 İç Mimari Proje 3 ve İÇM 302 İç Mimari Proje 4 derslerini alan 33 öğrencinin bir dönemde gelişen tasarım süreçlerinin takibini ve değerlendirmesini içermektedir.

Dönem projesi konusu, Adana Atatürk Parkı içerisinde yer alacak bir kafe tasarımı olarak belirlenmiştir. Adana ili Seyhan ilçesinde yer alan kentsel yeşil alan ölçeğindeki Atatürk Parkı, şehir sakinlerinin odak noktası konumundadır (Şekil 11). Öğrencilerden bu parkın kullanıcılarına hizmet vermek üzere kafe işlevi görecek bir yapı tasarlama istenmiştir. Proje ile ilgili olarak strüktür ve platform özelinde kısıtlamalar getirilmiştir. Park alanı içerisinde kolayca inşa edilip, gerektiğinde yeri değiştirilebilecek bir strüktür kurgusu istenmiştir. Bu nedenle ağır yapı elemanlarının kullanılmasına izin verilmemiştir. Benzer şekilde platform boyutlarında da kısıtlamaya gidilmiştir. Kafenin, yüksekliği öğrenciler tarafından belirlenecek 6 x 12 metre ölçülerinde bir platformun üzerine inşa edilmesi ve bu platform boyutlarının değiştirilmeden korunması istenmiştir. Bu platform hem kafenin yerleşme alanını tanımlamada, hem de kafe ile Atatürk Parkı arasındaki ilişkiyi sağlamada bir tasarım elemanı olarak kullanılmıştır.

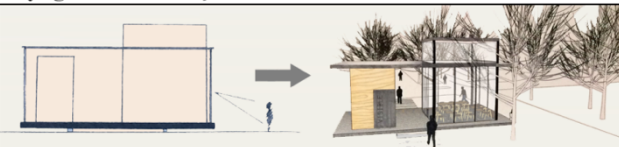

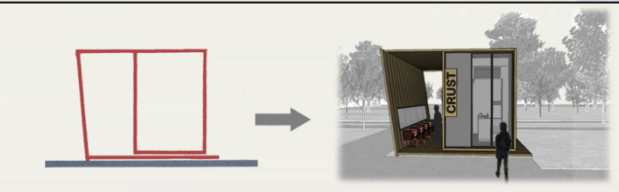
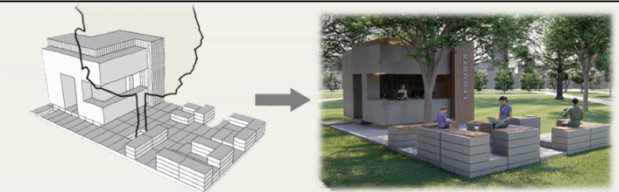
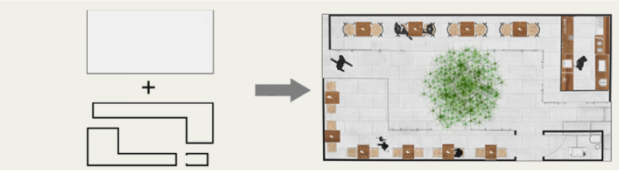
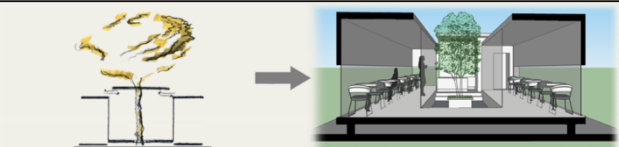

Şekil 11. Atatürk Parkı vaziyet planı ve park genelinden fotoğraflar

Dönem sonunda projesini teslim eden 33 öğrencinin tamamı örneklem grubuna dâhil edilmiştir. Dönem boyunca yapılan gözlemler ve dönem sonunda teslim edilen çalışmalar incelendiğinde; bazı öğrencilerin ana fikir-mekân tasarımı ilişkisinin oldukça güçlü olmasına rağmen, bazı öğrencilerin tasarım süreçlerinde bu ilişkinin farklı derecelerde daha zayıf olduğu gözlenmiştir. Bu nedenle 33 öğrencilik örneklem kümesi iki gruba ayrılarak *1. Grup* ve *2. Grup* olarak adlandırılmıştır. Tasarımın doğası gereği her öğrencinin ana fikrini tasarıma aktarmasındaki süreç ve izlediği yol değişmektedir. Örneklemde *2. Grupta* yer alan uygulamalarda kavramlar ile ortaya koyulan soyut ifadelerin, atmosfer oluşturmada malzeme, renk ve doku kararlarına yansıtılmaması ve tasarım öğelerinde kısıtlı olarak ifade edilmesi, ana fikirlerin mekân tasarımında karşılığının bulunamamasına neden olmuştur. Bu nedenle değerlendirmeye yalnızca *1. Grup* dâhil edilmiştir.

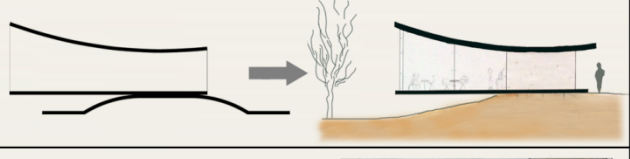

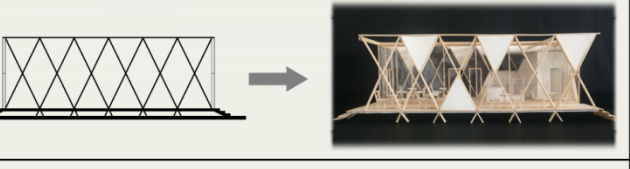
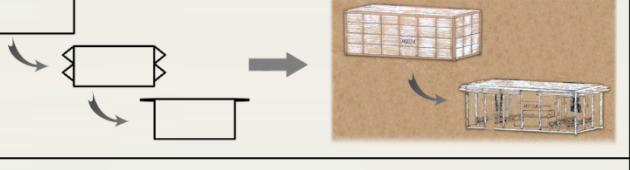

Tablo 1’de *1. Grupta* yer alan 15 uygulamaya ait bileşenler, kavramlar, ana fikir tanımları ve tasarımın diyagramdan sonuca gelişimi bir arada sunulmuştur.

Tablo 1. Uygulamaların kavramdan tasarıma gelişimi

	Bileşenler - Kavramlar - Ana Fikir Tanımı	Diyagram ve Sonuç Tasarım
UYG-1	Bileşen: Problem - Çevre Kavram: Hafiflik, Şeffaflık, Netlik, Doğallık Tanım: <i>Mekânın parka dahil edildiği şeffaf bir yapı</i>	
UYG-2	Bileşen: Problem - Çevre - Mekân Kavram: Hafiflik, Şeffaflık, Gridal Düzen Tanım: <i>Gridal düzendeki ince taşıyıcılar üzerinde yükselen hafif bir mekân</i>	
UYG-3	Bileşen: Problem - Çevre - Mekân Kavram: Hafiflik, Kabuk-Öz, Heykelsi-Hafif Tanım: <i>Kabuk-öz fikrinde kendi içinde kapalı ancak parka da dönük, sürekliliğin sağlandığı bir mekân</i>	
UYG-4	Bileşen: Problem - Kullanıcı - Çevre Kavram: Hafiflik, Modülerlik, Lego, Oyun-Doğa İlişkisi Tanım: <i>Parkın geneline yayılabilecek, esnek, modüler ve hafif bir mekân</i>	
UYG-5	Bileşen: Kullanıcı - Çevre Kavram: Parkın kullanım süreleri, Avlu Tanım: <i>Atatürk parkını simgeleyen, dışa kapalı ve içe dönük bir mekân</i>	
UYG-6	Bileşen: Tasarımcı - Çevre Kavram: Tiyatro, İç bahçe Tanım: <i>Atatürk parkının içerisinde bir mekân ve bu mekânın içerisinde gizli bir bahçe</i>	
UYG-7	Bileşen: Problem - Çevre Kavram: Hafiflik, Doğanın gücü, Zıtlık Tanım: <i>Doğanın gücünü uyandıran zıt bir mekân</i>	

Tablo 1 devamı

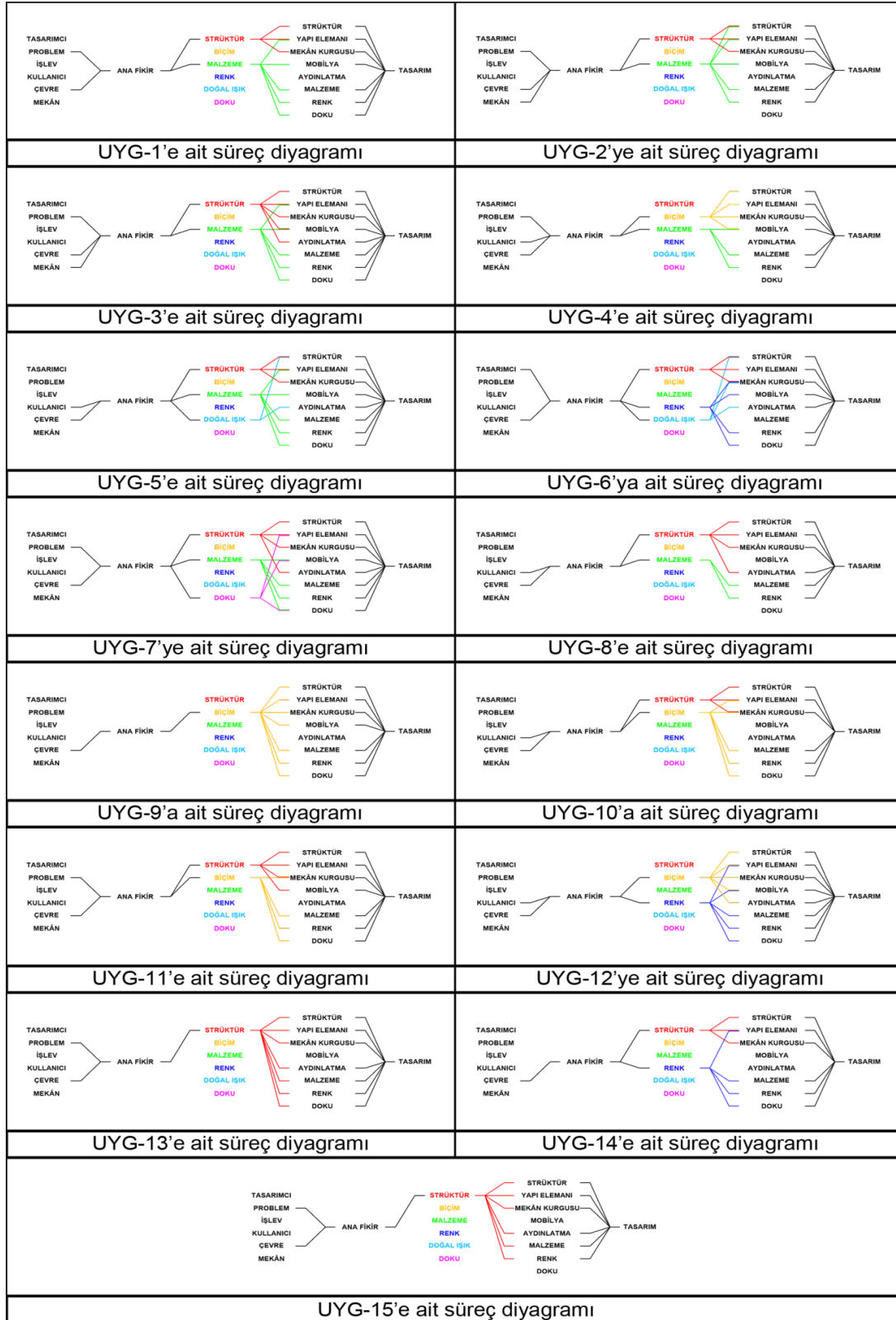
	Bileşenler - Kavramlar - Ana Fikir Tanımı	Diyagram ve Sonuç Tasarım
UYG-8	Bileşen: Kullanıcı - Çevre Kavram: Meditasyon, Denge, Huzur Tanım: <i>Karanlıktan aydınlığa geçiş yapan, huzurlu bir mekân</i>	
UYG-9	Bileşen: Çevre Kavram: Sokak, Graffiti, Akıcılık Tanım: <i>Sokağın darlığından, graffitinin özgürlüğüne akan bir mekân</i>	
UYG-10	Bileşen: Kullanıcı - Çevre Kavram: Denge, Yoga, Huzur Tanım: <i>Bedenin ve doğanın birlikte hareket etmesiyle oluşturulan bir mekân</i>	
UYG-11	Bileşen: Problem - Çevre Kavram: Hafiflik, Şeffaflık, Odak noktası Tanım: <i>Parkın odak noktası haline gelen hafif ve şeffaf bir mekân</i>	
UYG-12	Bileşen: Kullanıcı - Çevre Kavram: Arınma, Doğayla uyum Tanım: <i>Doğayla uyum sağlayan bembeyaz bir arınma mekânı</i>	
UYG-13	Bileşen: Problem - Çevre Kavram: Sökülebilirlik, Hareketlilik, Gridal Tanım: <i>Gridal hareketli bir cepheye sahip, doğayla iç içe bir mekân</i>	
UYG-14	Bileşen: Çevre Kavram: Portakal çiçeği, kontrast Tanım: <i>Ağaçtaki portakal çiçeği gibi, doğayla kontrast oluşturarak uyum sağlayan bir mekân</i>	
UYG-15	Bileşen: Problem - Çevre Kavram: Hafiflik, Doğadaki Ritm, Işık-gölge Tanım: <i>Doğanın ritmini iç mekâna yansıtan bir yapı</i>	

DEĞERLENDİRME

Tasarım ana fikrini üretebilmek için tasarıma başlamadan önce bazı verilerin analizleri yapılmaktadır. Çalışma kapsamında tasarımcı, problem, işlev, kullanıcı, çevre ve mekân olarak belirlenen ve *ana fikir bileşenleri* olarak adlandırılan bu veriler, ana fikri oluşturmada kullanılan çeşitli kavramların belirlenmesinde etkin rol oynamaktadır. Ana fikir bileşenlerinden elde edilen kavramlarla tasarım ana fikri oluşturulduktan sonra ana fikir tanımlaması yapılmaktadır. Tanımlanan ana fikir strüktür, biçim, malzeme, renk, ışık ve doku odaklı tasarım yaklaşımlarıyla ele alınarak yapı ve mekân tasarımına başlanmaktadır. Ana fikrin çeşitli öğelerde ifade edilmesiyle birlikte tasarım tamamlanmakta ve

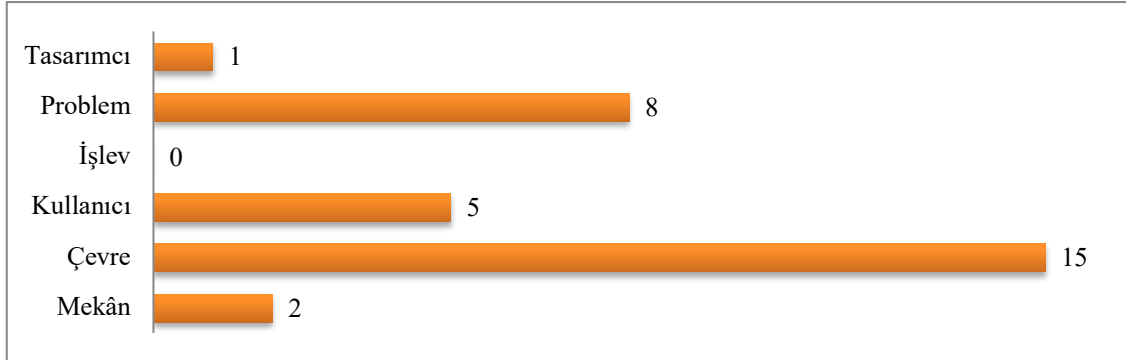
sonuçta ana fikrin ifade edilebildiği tasarımlar ortaya çıkmaktadır. 1.Grupta analiz edilen 15 uygulama için ayrı ayrı olacak şekilde ana fikrin tasarıma aktarılma süreci diyagramı hazırlanmış ve uygulamalar genelinde değerlendirme yapılmıştır (Şekil 12).

Şekil 12. Uygulamalara ait ana fikrin tasarıma aktarılma süreç diyagramları

Analiz edilen uygulamalarda öğrencilerin veri toplama aşamasında ana fikir bileşenlerinden en az birini belirleyerek kavramlara ulaştıkları ve ana fikirlerini bu kavramlardan yola çıkarak oluşturdukları gözlenmiştir. Ana fikrin net olarak tanımlanmasıyla birlikte, tasarım yaklaşımlarından en az biri tercih edilerek tasarlama evresine geçilmiştir. Yapılan eskiz çalışmalarıyla birlikte gelişen ana fikir, öğrencinin odaklandığı tasarım yaklaşımlarıyla birlikte yapı ve mekân öğeleri özelinde ifade edilmekte ve tasarım sonuçlanmaktadır.

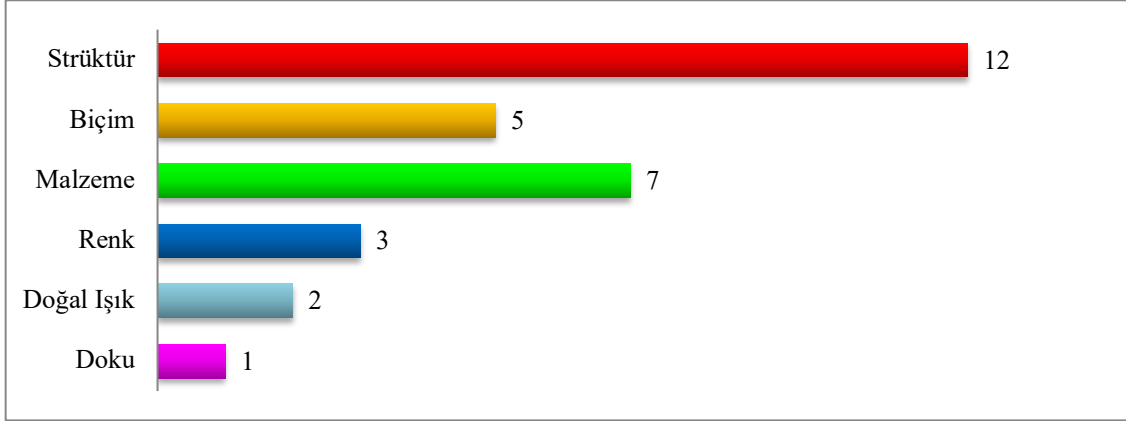
Öğrencilerin ana fikri oluştururken yola çıktıkları kavramları belirledikleri ana fikir bileşenleri incelendiğinde, 15 öğrencilik grubun tamamının çevre verilerinden yararlandığı gözlenmiştir. Projenin yapıldığı alanın doğal çevre niteliğindeki Atatürk Parkı olması bu durumun en büyük nedenlerindedir. Projeye başlamadan önce Atatürk Parkı'nı ziyaret ederek gözlem yapan öğrenciler, çevreden elde ettikleri verileri analiz ederek ana fikir oluşturmayı tercih etmişlerdir. Dolayısıyla ile çevre, ana fikir bileşenleri içinde en çok değerlendirilen bileşen olmuştur. Proje konusunun duyurulmasıyla birlikte dağıtılan ihtiyaç programında, konu ile ilgili kısıtlamalar yer almaktadır. İhtiyaç programı kapsamında öğrencilerden beklenen yapının strüktürü ile ilgili "taşınabilme" ve "sökülüp takılabilmeye" özelliklerinden dolayı 8 öğrenci, ana fikir belirlemede *problem* bileşenini tercih etmiştir. 5 öğrenci, Atatürk Parkı'nın kullanıcıları ile görüşmeler yaparak veri toplamış ve ana fikirlerini oluşturacak kavramları *kullanıcı* verilerinden elde etmişlerdir. 2 öğrenci, tasarlayacakları yapı için ön kabul olarak belirli özelliklerde olmasının kararını almış ve ana fikirlerini bu kararlara göre belirlemişlerdir. Bu öğrencilerin ana fikir bileşeni olarak *mekân* verilerini seçtikleri söylenebilir. 1 öğrenci ise ana fikri, kişisel deneyimlerinden yola çıkarak belirlemiştir. Ana fikir bileşeni olarak *tasarımcı* verisini kullanan bu öğrenci, stüdyo genelinden farklı bir yol izlemesi nedeniyle dikkat çekmektedir. Bununla birlikte hiçbir öğrencinin *işlev* verilerinden yararlanmayı tercih etmemesi, projenin işlevinin gereksinimlerini göz ardı etmemelerine rağmen ana fikir ile bağlantı kurmamaları da, analizi yapılan uygulamaların dikkat çekici bir başka özelliğidir (Şekil 13).

Şekil 13. Ana fikir bileşenlerinin dağılımı

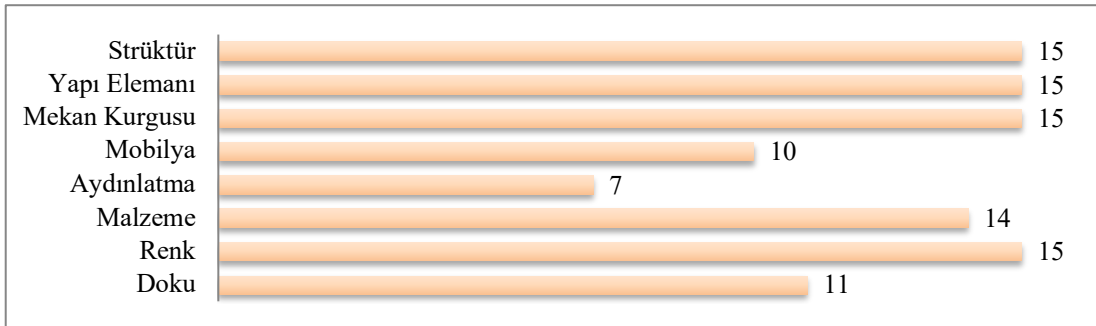
Öğrencilerin ana fikri ifade etme yaklaşımları incelendiğinde, 15 kişilik grupta 12 öğrencinin *strüktür odaklı* bir tasarım yaklaşımı benimsediği gözlenmiştir. Bunun en büyük sebebi, öğrencilerden iç mekân tasarımıyla birlikte, yapıyı da tasarlama beklenmesidir. Proje, hâlihazırda mevcut bir yapı bünyesine yapılacak bir iç mekân tasarımı yerine iç mekânla birlikte yapıyı da kendilerinin tasarlayacağı şekilde verilmiştir. Bu nedenle öğrencilerin büyük çoğunluğu ana fikirlerini yapı strüktürüne odaklanarak ele almışlardır. 7 öğrenci ana fikrin ifadesinde *malzeme odaklı* bir tasarım yaklaşımını benimsemiştir. Projenin doğal çevre içerisinde yer alması, tasarım ana fikrinin doğa ile uyumlu olacak şekilde malzemeyi ele alarak ifade edilmesini sağlamıştır. 5 öğrenci ana fikrini *biçim odaklı* bir tasarım yaklaşımı ile ifade etmeyi tercih etmiştir. Strüktür odaklı yaklaşımla benzer şekilde, yapı tasarımının da proje kapsamında yapılması nedeniyle biçime odaklanıldığı söylenebilir. 3 öğrenci tasarımları için önerdikleri iç mekân atmosferine ve çevre ile yapı arasındaki ilişkiye uygun olarak *renk odaklı* bir tasarım yaklaşımı benimsemiştir. Yine benzer şekilde 2 öğrenci, *doğal ışık odaklı*

tasarım yaklaşımıyla doğal ışığı ana fikir ifadesinde etkin olarak kullanmayı tercih etmiştir. 1 öğrenci ise *doku odaklı* bir tasarım yaklaşımı benimseyerek ana fikrini doku özelinde vurgulamıştır (Şekil 14).

Şekil 14. Tasarım yaklaşımlarının dağılımı

Ana fikrin belirlenmesi ve tasarım yaklaşımları odağında ele alınmasıyla birlikte, yapı ve mekân ölçeğinde ana fikre bağlı tasarım kararlarının alınarak ana fikrin ifade edilmesi gerekmektedir. Çalışma kapsamında hazırlanan diyagramda, ana fikrin ifade edildiği 8 öge belirlenmiştir. Öğrencilerin ana fikri ifade ettikleri bu 8 öge incelendiğinde, 15 öğrencinin tamamının ana fikri, *strüktür, yapı elemanı* (platform, üst örtü, duvarlar ve cepheler), *mekân kurgusu* ve *renk* özelinde ifade ettiği gözlenmiştir. Öğrencilerin seçtikleri ana fikirlerin birbirinden farklı olmasıyla birlikte tamamının ana fikri bu öğelerde ifade etmeleri dikkat çekicidir. 14 öğrenci, ana fikrini *malzeme* özelinde ifade etmiştir. Hedefledikleri iç mekân atmosferiyle bağlantılı olan bu karar, malzemenin de ana fikrin ifadesinde etkin rol oynadığını göstermektedir. Stüdyo genelinden farklı olarak ana fikrini *malzeme* özelinde ifade etmeyi tercih etmeyen öğrencinin tasarım kararları incelendiğinde, iç mekânda hedeflediği atmosfere renk ve doku kullanımıyla ulaştığı, dolayısıyla malzeme seçimlerini de doğru renk ve dokulara yer verebilecek şekilde yaptığı gözlenmiştir. Stüdyo genelinde yalnızca 1 öğrencinin *doku odaklı tasarım yaklaşımı* benimsemesine rağmen, öğrencilerin büyük çoğunluğunun ana fikre bağlı olarak doku kullanım kararlarının verildiği gözlenmiştir. 11 öğrenci, ana fikrini *doku* özelinde ifade etmiştir. Bu öğrencilerin doku kararlarını, malzeme kullanımıyla bağlantılı olacak şekilde verdikleri söylenebilir. Benzer şekilde 10 öğrenci, mobilya kullanımında, biçim, malzeme, renk ve doku özellikleriyle birlikte değerlendirerek ana fikirle uyumlu kararlar almıştır. Bu öğrencilerin tasarımlarında yer verdikleri mobilyalar incelendiğinde ana fikrin *mobilya* özelinde ifade edilebildiği gözlenmiştir. 7 öğrenci ise ana fikirle *aydınlatma* arasında ilişki kurmuştur. Bu projelerde mekânların doğal aydınlatma kararları veya mekân atmosferindeki ışık-gölge etkisi ana fikre bağlı olarak verilmiştir (Şekil 15).

Şekil 15. Ana fikir ifadelerinin dağılımı

SONUÇ

İç mekân tasarımında ana fikir ve ana fikrin tasarıma aktarılma sürecinin irdelendiği çalışmada öncelikle ana fikir, ana fikrin kavram ve konseptle ilişkisi, ana fikir bileşenleri, ana fikir aktarım araçları incelenmiştir. Buradan hareketle ana fikrin tanımlanması, ana fikrin konseptte dönüştürülerek dışa vurumu, ana fikrin ifadesinde tasarım yaklaşımları, ana fikrin tutarlılığı ve ana fikrin uygulanması gibi konular kuramsal olarak irdelenmiştir. Yapılan incelemelerde aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

- Ana fikir, tasarım sürecinin her aşamasında tasarımcıya yol gösteren, *tasarımın özü* olarak da tanımlanabilecek önemli bir tasarım kararıdır.
- Tasarım problemine çözüm arayışında elde edilen verilerden belirlenen *kavramlardan* yola çıkılarak ana fikir üretilebilir. *Konsept* ise tasarım ana fikrinin bir veya birkaç kelimeye indirgenmiş çarpıcı dışavurumudur.
- Ana fikir gelişiminde tasarımcıya çıkış noktası oluşturabilecek ve çalışma kapsamında *ana fikir bileşenleri* olarak tanımlanan 6 farklı veri kaynağı bulunmaktadır. Sırasıyla *tasarımcı, problem, işlev, kullanıcı, çevre* ve *mekân* başlıkları altında gruplandırılan ana fikir bileşenlerinden elde edilen verilerin analiziyle birlikte ana fikir oluşmaya başlamaktadır.
- Ana fikir bileşenlerinden elde edilen veriler analiz edilirken, bu verilerin tasarımda nasıl kullanılacağı, ana fikri oluşturacak kavramlara nasıl ulaşılacağı, ana fikrin hangi gerekçelere dayandırılacağı gibi konular göz önünde bulundurulmaktadır.
- Mekân tasarımında ana fikrin varlığından bahsedilebilmesi için, ilk olarak ana fikrin tasarımcı tarafından net bir biçimde tanımlanabilmesi gerekmektedir. Genellikle tasarımın öne çıkan bir özelliğini işaret eden bu tanımlamada, mekânın niteliğine odaklanılmaktadır. Ana fikir tanımında mekânın “nasıl” bir mekân olduğu yalın bir cümle ile ifade edilmektedir. Dolayısıyla ana fikrin tanımının, “nasıl bir mekân” sorusuna yanıt vermesinden söz etmek mümkündür. Diğer taraftan, mekânın fiziksel niteliğiyle birlikte anlamsal niteliği de ana fikir tanımında yer alabilmektedir. Yapılan tanıma göre tasarımcının hedeflediği mekân atmosferi, kullanıcıya iletilmek istenen anlamlar ve kullanıcı üzerinde bırakılmak istenen duygusal tepkiler hakkında ipuçları ana fikir tanımıyla belirlenebilmektedir.
- Ana fikrin tanımlanmasıyla birlikte tasarımcı, ana fikri vurgulamak ve anlatımı desteklemek için ana fikri tasarım konseptine dönüştürebilmektedir. Konseptin ifadesinde; tasarım ana fikrindeki veya ana fikrin tasarıma dönüşümündeki çarpıcı noktalar, sloganlar, eylemler, kullanıcıda harekete geçirilecek duyguları ifade eden sözcükler kullanılabilir.
- Ana fikir, tasarımda fiziksel olarak belirli öğeler üzerinde odaklanan farklı yaklaşımlarla ifade edilebilmektedir. Ana fikrin ifadesinde öncelikli olarak verilen tasarım kararlarının hangi öğe özelinde yoğunlaştığını gösteren bu yaklaşımlar, çalışma kapsamında strüktür, biçim, malzeme, renk, doğal ışık ve doku odaklı tasarım yaklaşımları olarak belirlenmiştir. Tasarımcı, bu yaklaşımlardan birine veya bir kaçına odaklanmaktadır.
- Tasarımda ana fikrin varlığından bahsedilebilmesi için, ana fikrin mekân kurgusundan veya mekân atmosferinden algılanabilecek düzeyde uygulanmış olması gerekmektedir. İç mekân tasarımında yeterince ifade edilemeyen, uygulanmamış bir ana fikrin kullanıcı tarafından algılanabilmesi, dolayısıyla nitelikli bir mekân tasarımından bahsetmek mümkün olmamaktadır.

Analizi yapılan 15 stüdyo uygulamasındaki ana fikir üretmede kullanılan kavramların elde edildiği ana fikir bileşenleri incelendiğinde; ana fikir oluşumu için en az bir bileşenin kaynak olarak kullanılacağı, bununla birlikte verilerin birbiriyle tezat oluşturmayacak şekilde kullanılabilmesi durumunda birden fazla bileşenden elde edilen verilerle de ana fikrin oluşturulabileceğini söylemek mümkündür.

Öğrencilerin ana fikri ifade etmedeki tasarım yaklaşımları ve bu yaklaşımların benimsenme gerekçeleri incelendiğinde; ana fikrin ifadesinde yalnızca tek bir yaklaşım benimsenebileceği gibi, birden fazla yaklaşımın da bir arada ele alınarak tasarım sürecinin yürütülebildiği saptanmıştır.

Ana fikrin tasarımı ifade edildiği ögeler incelendiğinde; yapıda ve mekânda mümkün olduğunca fazla sayıda öge özelinde ana fikre bağlı tasarım kararlarının verilmesi gerektiği, ana fikrin bu sayede net bir biçimde ifade edilebileceğini söylemek mümkündür. Bununla birlikte malzeme-renk-doku öğelerinin bir arada değerlendirildiği, malzeme seçimlerinin renk ve doku kararlarını da belirlediği, bazı uygulamalarda renk tercihinin bağlı olarak malzeme yüzeylerinde renklendirme yapıldığı veya doku tercihinin bağlı olarak malzeme yüzeylerine müdahalelerde bulunulduğu gözlenmiştir.

Çalışmanın sınırlılıklarıyla ilgili olmak üzere; tasarım programının analizi yapılan uygulamalarda ana fikrin belirlenme ve ifade edilme yaklaşımlarını şekillendirdiği düşünülmektedir. Projenin doğal çevre niteliğindeki Atatürk Parkı içerisinde öğrencilerin belirlediği bölgelerde konulanacak olması, mekân tasarımı ile birlikte yapı strüktür tasarımının da beklenmesi, tasarlanacak olan yapının gerektiğinde sökülüp başka bir yere taşınabilme niteliği gibi programda yer alan önemli konular, uygulamalar özelinde ana fikrin belirlenme ve tasarıma aktarılma sürecinde yönlendirici olmuştur. Konuyla ilgili yapılacak ileriki çalışmalarda tasarım programında esnekliğe gidilmesi veya sınırlılıkların daraltılması, tasarım süreçlerinin analiz bulgularında belirgin değişiklikler gözlenmesine sebep olabilir.

Benzer şekilde süreç değerlendirilmesi yapılan örneklem grubu Çukurova Üniversitesi İç Mimarlık Bölümü 3. Sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. Ana fikir bileşenlerinin önemli bir parçası olan *tasarımcı* grubun değiştirilerek oluşturulan yeni örneklem kümesinden elde edilebilecek sonuçlarda da farklılıkların gözlenebileceği öngörülmektedir.

Çalışma kapsamında oluşturulan *ana fikrin tasarım sürecine aktarılma diyagramında* yer alan her bir öge, tasarım programının içeriğine bağlı olarak geliştirilebilir veya indirgenebilir niteliktedir. Bu bakımdan diyagramda yer alan her bir ögenin farklı tasarım programlarıyla ya da farklı örneklem grubuyla yürütülecek benzer çalışmalarda da tasarım sürecinin yönlendirilmesine kılavuzluk edebileceği düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Ambrose, G. & Harris, P. (2010). *Basics design 08: Design thinking*. Switzerland: AVA Publishing SA
- Ballast, D. K. (2010). *Interior detailing: Concept to construction*. New Jersey: John Wiley & Sons.
- Bechtel, R. B. (1975). *The semantic differential and other paper-and-pencil tests*. Michelson, W. (Ed.), *Behavioral research methods in environmental design* içinde (pp.41-78). Pennsylvania: Dowden, Hutchinson & Ross, Inc.
- Bilir, S. (2012). *Mekân tasarımında kavram geliştirme sürecine analitik bir yaklaşım*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Bradley, S. (2010). *Thoughts on developing a design concept*. <http://vanseodesign.com/web-design/design-concept-thoughts/>. Erişim tarihi: 25.10.2018.
- Cevizci, A. (1999). *Felsefe sözlüğü*. İstanbul: Paradigma Yayınları
- Coles, J. & House, N. (2012). *İç mimarlığın temelleri*. İstanbul: Literatür.
- Dodsworth, S. (2012). *İç mekân tasarımının temelleri*. İstanbul: Literatür.
- Dodsworth, S. & Anderson, A. (2011). *İç mekân tasarımının temelleri*. İstanbul: Literatür.
- Erman, O. & Yılmaz, N. (2017). Mimari tasarımda konsept ve bağlam ilişkisi üzerine. *TMD Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi*, 2017, Sayı: 10, 96-115.
- Gürer, L. (1976). *Mimarlıkta yaratıcılık ve eğitim*. Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.

- Karadüz, G. (2004). Anlam ve kavram ilişkisi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 3, Sayı: 1.
- Kasmar, J. (1970). The development of a useful lexicon of environmental descriptors. *Environment and Behavior*, 2, 135-169.
- Kilmer, R., & Kilmer, W. O. (2014). *Designing interiors*. New Jersey: John Wiley & Sons.
- Koçkan Özyıldız, P. (2018). *Tasarım stüdyosu eğitiminde bilişsel yetkinlik ve yaratıcılık süreçleri*. Sanatta Yeterlik Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Kubba, S. (2003). *Space planning for commercial and residential interiors*. New York: McGraw-Hill Professional.
- Makstutis, G. (2018). *Design process in architecture: From concept to completion*. United Kingdom: Laurence King Publishing LTD.
- McCarter, R. (2005). *Louis I. Kahn*. London: Phaidon
- Meriç, Z. (2012). *Kurumsal kimliğin fuar stand tasarımında kavramsal tema (konsept) olarak kullanılması*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Nielson, K.J. & Taylor, D. A. (2002). *Interiors: An introduction*. New York: McGraw-Hill Professional.
- Özler, S. (1997). *A method for introduction to architectural design*. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Simitch, A. & Warke, V. (2014). *The language of architecture: 26 principles every architects should know*. Massachusetts: Rockport Publishers.
- Spankie, R. (2012). *İç mimarlıkta iç mekân çizimi ve sunumu*. İstanbul: Literatür.
- Tschumi, B., (2005). *Event-cities 3: Concept vs. context vs. content*. London: The MIT Press Cambridge, Massachusetts.
- Uraz, T. O. (1990). Mimari tasarımda concept. *Yapı Dergisi*, No: 107, 37-42.
- Ülgen, G. (2001). *Kavram geliştirme*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Varol, A. (2014). *İç mekânda kavram verilerini kullanma yöntemleri üzerine analitik bir inceleme*. Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Wachs, M. E. (2013). *You have to be inspired... Fashion, music, art and science as design inspiration*. Leydecker, S. (Ed.) *Designing interior architecture: Concept, typology, material, construction* içinde (pp.98-119). Switzerland: Birkhauser Verlag GmbH.

ELEKTRONİK KAYNAKLAR

- URL-1 <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 25.10.2018)
- URL-2 <https://www.etimolojiturkce.com/kelime/konsept> (Erişim tarihi: 25.10.2018)
- URL-3 <https://www.katalay.org/sozluk/tip-terimleri/conceptus> (Erişim tarihi: 25.10.2018)
- URL-4 <https://www.archdaily.com/394846/caterpillar-house-sebastian-irrazaval-delpiano> (Erişim Tarihi: 12.12.2019)
- URL-5 <https://www.autoban.com/en/projects/transport/heydar-aliyev-international-airport> (Erişim Tarihi: 12.12.2019)
- URL-6 <https://www.archdaily.com/164072/office-04-i29-interior-architects> (Erişim Tarihi: 12.12.2019)
- URL-7 <https://www.fortunen.no/bnsmoen> (Erişim Tarihi: 13.12.2019)

URL-8 <https://www.dezeen.com/2010/05/07/rainbow-church-by-tokujin-yoshioka-2/> (Erişim Tarihi: 13.12.2019)

URL-9 <https://i29.nl/projects/mirror-mirror> (Erişim Tarihi: 15.12.2019)